

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveča«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za inostranstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 4586

Za otroka

Veliko siromaštvo vlada v nekaterih predelih naše ožje domovine. Ravno v obmejnih krajih je na tisoče ljudi prepuščenih skrajni bedi, in ti kraji že vsa leta po osvobojenju glasno vpijejo po odpomoči. Bedo, ki jo prenaša ondodno ljudstvo, še prav posebno občuti otrok, a po njemu jo spoznava učiteljsko. Kako težko je gledati otroke, ki tudi v mrazu prihajajo bosi in le na pol oblečeni v šolo, kako težko je pogrešati učence, ki bi radi prisostvovali pouku, a ne morejo od doma, ker nimajo kaj obuti, kaj obleči. Tudi na naših banovinskih skupščinah so posamezni delegati iz obmejnih okrajev večkrat orisali žalostne razmere, ki vladajo v teh krajih, poudarjali so nujnost odpomoči za najvažnejše predele Slovenije, mi pa smo o vprašanju razmotirali in pošiljali utemeljene sklepe in resolucije na merodajna mesta. Priznati pa moramo, da prave in točne slike o stanju v teh krajih le nismo imeli.

Učiteljski pokret je započel hvalevredno akcijo proučevanja socialnega in gospodarskega stanja šolskega okoliša in predvsem miljeja, v katerem otrok živi. Smoter tega raziskovanja je, podati povsem točno sliko socialnega stanja otrok v posameznih predelih Slovenije. Že prvi, čeprav še nepopolni rezultati tega dela in prizadevanja, so nas postavili pred zelo žalostno sliko bede, kateri je prepuščen slovenski otrok. Prav ta dejstva in neuspehi v prejšnjih letih sprejetih sklepov, ki so poudarjali potrebo odpomoči stradalnim in skrajnemu siromaštvu prepuščenim deci, so dali povod, da je učiteljska organizacija začela resno misliti na to, da v okviru PRK organizira zbirke za zimsko pomoč otrok, ki jih je treba rešiti moreče bede. Kdo naj bi bil primernejši za realizacijo te misli, kdo sposobnejši za podrobno delo zbiranja in pripravljanja darov — obleke in obuvala, šolskih in življenjskih potrebščin, kot učiteljice, ki same najbolj poznajo potrebe otrok, ki same najlaže ocenijo bedo, v kateri hira na tisoče slovenskega naraščaja. Odslek učiteljice si je torej nadel sicer težko, toda vse hvale vredno nalogo, izvesti obširno akcijo zimske pomoči zmrzujočim in stradalnim otrokom, sklenil je zbrati potrebna sredstva v blagu in gotovini, da postavi temelje obširnejšemu sodelovanju vseh slojev pri lajšanju bede naših malih, predvsem onih v obmejnih krajih. Da je bil začetek olajšan, da so se zbudili mnogi brezbrizniki, so pripomogli dogodki v svetu, ki so pretresli tudi našo ožjo domovino.

Ne smemo in tudi ne moremo trditi, da se doslej nihče ni brigal za ta vprašanja, da ni prav nihče skrbel za zimsko pomoč zmrzujočim in stradalnim učencem in učenkam ljudskih šol, pač pa hočemo naglasiti, da je bila za letošnje božične praznike izvedena obširnejša akcija, da so naše marljive tovarišice zainteresirale prav vse kroge in ustanove, ki so nato prisločile na pomoč započeti akciji, ali pa tudi v lastnem delokrogu izvedle zimsko pomoč. To pa je pobuda za boljše uspehe zasnovanega dela. In brez dvoma so letos bili doseženi v tem pogledu prav lepi uspehi, ki jih je zabeležilo tudi dnevno časopisje.

Jedro zamisli, izvesti zimsko pomoč za bedno mladino, se je izražalo v geslu: »Otrok za otroka.« Odslek učiteljice je organiziral po vseh večjih krajih posebne nabiralne akcije po šolah. Učiteljstvo je rade volje sodelovalo, a otroci posameznih razredov in šol so med seboj tekmovali, da bi zbrali čim več toplih oblek, perila, nogavic in obuvala, prinašali so tudi šolske potrebščine in celo igrače. — Koliko ljubezni do bližnjega, koliko smisla za pomoč bednemu tovarišu in koliko smisla za spoznavanje različne strukture posameznih predelov naše domovine je v tem plemenitem tekmovalju, presodi lahko samo učiteljstvo, ki se do podrobnosti poglubi v otrokovo dušo. In na drugi strani? — Obdarovani otroci, ki dobivajo sedaj razne mladinske liste, naročene po njihovih prijateljih, živčih v nekoliko boljših razmerah, ki so prejeli obleko, pokrivalo, čevlje ali zvezke in knjigo za Božič, s kako lepimi čustvi so se galsi po teh darovih, ko so zvedeli, da jim pošiljajo to učenci raznih šol iz Ljubljane, Maribora, Celja, Radovljice, Logatca in iz drugih srezov! Ali ni prav in tem jedro te nujno potrebne in letošnji prvi v večjem obsegu izvedene akcije? Res je sicer, da so bila izdatna sredstva v blagu in denarju zbrana izven šol in so baš ta sredstva pripomogla do popolnejšega in efektnjšega uspeha, toda najvažnejše je vendarle to, da je mladina sodelovala, zbirala in pošiljala darove, pisala pisma in sporočila, a z druge strani ganljive zahvale. Letošnje božičnice po šolah najsiromašnejših predelov Slovenije, ki so jih omogočili mladina, učiteljstvo, PRK, CMD, ženska zveza, skavti in mnoge tvrdke, ki so z različnimi darovi prispevale k realizaciji plemenite zamisli, bodo rodile lepe in nepričakovane uspehe.

Veliko delo je organiziral in tudi izvedel odslek učiteljice. Važno socialno in tudi nacionalno akcijo so izvedle naše tovarišice po šolah, tudi mnogi tovariši so marljivo poma-

Človekoljubno delo je ogroženo

Velika večina človekoljubnih ustanov bo morala likvidirati

Živimo v dobi splošne nezadovoljnosti, večne nevarnosti za življenjski obstoj in mnogih posledic socialnega zla. Človekoljubno delo je v teh težkih časih zelo potrebno. Prav iz tega vzroka so se ustanovile in razširile mnoge človekoljubne ustanove, ki imajo edini namen: pomagati v potrebi in nesreči.

Človekoljubne ustanove so desetletja poslovale uspešno. Člani so prejeli mnogo denarnih podpor, ki znašajo lepe milijone dinarjev. Nihče jih ni ovrnil v človekoljubnem poslu. V zadnjem času se stavijo tem ustanovam težke ovire na poti nadaljnjega razvoja, da celo take ovire, ki onemogočajo njihov obstoj.

Učiteljska samopomoč v Ljubljani je priredila v nedeljo, dne 15. januarja 1939., v Delavski zbornici v Ljubljani javno zborovanje, kateremu so prisostvovali člani in predstavniki več kot 30 človekoljubnih ustanov. Dvorana je bila polna, zborovanje je krasno uspešno.

Predsednik US tov. Ivan Kocijančič je poročal o pravilniku za človekoljubne ustanove. Izvajal je: Pravilnik v svojih zahtevah ne loči človekoljubnih ustanov od trgovskih zavarovalnic, omejuje poslovni delokrog na en srez ali eno mesto in določa vplačevanje članskega prispevka vnaprej po izračunanih premijah za razne starostne razrede. Pravilnik dovoljuje najvišje izplačilo 5000 din (US izplačuje že 14 let višje zneske), zahteva osnivanje matematične rezerve (za US bi znašala nekaj nad 10.000.000 din), ki mora biti v 4 letih spopolnjena; za to rezervo bi moral vplačati vsak član US v 4 letih okroglo 4000 do 5000 din. Matematično rezervo je do 60 % vložiti v državne papirje in državne denarne zavode. Poleg osnove — pri US posmrtninskega zavarovanja — ne sme izdajati ustanova drugih dobrin svojim članom, kot brezobrestna posojila, akontacije na posmrtnino, oproščanje najstarejših članov vseh vplačil. Sistem samopomoči dovoljuje pravilnik samo manjšim ustanovam (do 500 članov), dasiravno je prav ta sistem pokazal po dolgoletnih skušnjah v velikih človekoljubnih ustanovah odlične uspehe. Primerjava človekoljubnih ustanov, ki bi svoje poslovanje preuredile po zahtevah tega pravilnika, s profesionalnimi zavarovalnicami ne pokaže prav nikakega razločka.

Velika večina človekoljubnih ustanov bo morala likvidirati. Kdo bo imel od tega korist? Člani bodo na mah izgubili težke denarje, katere so v dolgih letih vplačali za druge,

izgubili bodo zavest, da se v nesreči smejo nadejati denarne podpore od svojih tovarišev, lotilo se jih bo vznemirjenje, vdali se bodo apatiji za vse zasebno človekoljubje. Popolnoma upravičeno! Če sam sebi in svojim tovarišem ne smem izkazovati človekoljubja, ga drugim tudi ne bom. Človekoljubje bo izgubilo iz naših vrst! Vsi pa vemo, da je človekoljubje nekaj drugega in nekaj več kot čisto navadna trgovina za dobiček.

Državo tvorijo državljani, države brez državljanov ni. Ali bo v korist državi, če bo zavladoval med člani razpuščenih človekoljubnih ustanov nezadovoljstvo, osiromašenje, zadolžitve? Mnenja smo, da je hotel zakonodavec doseči s pravilnikom čisto nekaj drugega. Pravilnik naj zaščiti, utrdi in podpre dobre človekoljubne ustanove. Upravičeno pričakujemo prave uvidevnosti na odločilnem mestu. Skliče naj se zastopniki človekoljubnih ustanov na posebno anketo v Beograd. Ta naj predela sedanji pravilnik ali sestavi novega, takega, ki ne bo ovrnil sedanjega uspešnega dela v mnogih človekoljubnih ustanovah.

V debati se je oglasilo več zastopnikov raznih ustanov in organizacij.

Kosm Drago je v imenu grafičarjev in delavstva sploh dokazal, da pravilnik ne računa z resničnim življenjem. Matematične rezerve so nepotrebne, ker so delavske podpore ustanove razdelile potrebnim težke milijone brez takih rezerv. V mnogih primerih (brezposelnosti) se matematičnih rezerv sploh ne more izračunati.

Nadzornik Šumer Hinko in šol. uprav. Šmajdek Ivan kot zastopnika Društva upokojenega učiteljstva se strinjata z akcijo za anketo.

Predsednik JUU — sekcija Ljubljana, tov. Kumelj Metod je podčrtal nejasne točke v pravilniku v primerjavi z uredbo o človekoljubnih ustanovah in pokazal na škodljive posledice prisilnih likvidacij teh ustanov.

Predsednik Profesorskega društva prof. Franc Grafenauer je za Profesorsko samopomoč izjavil, da se v vseh naših zahtevah strinja z akcijskim odborom. Prav tako tudi predsednik Pogrebnega društva drž. uslužbencev, Korošec Blaž.

K sklepu je prečital tov. Šmajdek Ivan posebno spomenico, katero so vsi navzoči sprejeli soglasno. To spomenico bo akcijski odbor razmnožil in predložil na vseh merodajnih mestih.

Kvišku srca!

Mnogo se je že pisalo o upadanju stanovske zavesti, o primerih netovariških postopkov do organizacije in do posrednih tovarišev, raziskovalo se je vzroke teh pojavov in se zaključilo z obsodbo uskokov in odpadnikov ter razmotrivanjem za čim priskrnejše odnose med tovariši.

Tovariši, pisci teh člankov so prikazali stare, pristranske odnose, ki so vladali med predvojnimi učiteljstvom, opisali so nekdanja zborovanja in pozborovanja ter idealno prijateljsko življenje tovarišev na vasi.

Nove razmere ustvarjajo nove odnose. Razpadajo granitne stavbe, pa tudi človeške zveze, ustanove in ideje. A nove potrebe porajajo iz mrtvih dejstev nove oblike življenja. Treba je samo zagrabiti za življenjski vir nujnosti, poiskati najpriljubnejši način graditve in odklanjati prepreke, ki hočejo življenje zaustaviti. Čim večja je življenjska nujnost, tem večja je ekspanzivnost stvari, previden vodja usmerja le tok, ki naj odklanja s svojo silo nasprotno moči.

Tesna povezanost vsega uradništva — državnega in privatnega — je življenjska nujnost armade uslužbencev. Toliko bolj nujna je kompaktna ožja enota, to je učiteljska skupina. Probojnost in udarnost ne zavisi toliko od količinskih članov, velika armada je včasih prav slabotna, probojnost in udarnost daje duh, ki preveva čete. Vendar bi organizacija izgubila na pomenu, ako bi naraščalo število odpadnikov, znak bi bil, da bolne klice preraščajo zdrave sile v učiteljskem organizacijskem telesu. Zato bi bilo načelo kakovosti prav tako škodljivo, kakor načelo količosti, treba je pravilno zdraviti bolne dele našega telesa, da se tako ohrani zdrava in velika organizacija, ki bo sposobna vsaj ob gotovem času uresničiti učiteljske ideale.

gali, da je bil uspeh izdatnejši. Če bi mogli pravilno oceniti vse darove, odposlane na razne šole na pobudo omenjenega odsleka, bi dobili brez dvoma vsoto, ki bi šla v težke tisočake. In uspeh tega započete dela, ki je primer največjega in najuspešnejšega nacionalnega dela, naj nam služi za vzgled. Začeto delo pa je treba nadaljevati in spopolnjevati!

VSEBINA:

Za otroka.
Človekoljubno delo je ogroženo.
Kvišku srca!
Naloge šolskega radia v bodočnosti.
Izjava.
Smučarski tečaj za učiteljske na Polževem.
Upraviteljem, katerih se tiče!
Blaž Jurko — 80 letnik.
† Ivan Stenovec.
† Julij Kogoj.
UČITELJSKI POKRET: Glasovi o delu »Učiteljskega pokreta«.
LISTEK: Črtice iz zgodovine našega stanu.
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Učiteljski pevski zbor. — Mladinska matiča. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

iz istih vidikov na odpadništvo, čeprav se zakriva s plaščem primoranosti ali lažne morale.

Sedanje javno življenje hoče črtati iz seznama kreposti pogum, odločnost, neuklonljivost, načelnost in zvestobo. Lahkoživost nazorov se danes smatra za praktično prepričanje, pogum in neuklonljivost se zdita bedasti svojstvi fanatikov, zvestoba je pravljica iz starih časov, in načelnost je načelna samo do breznačelnosti. Tako se vzgajajo množice po širnem svetu, odkar je stopil škorenj pameti za vrat.

Izguba poguma in z njim združenega neuklonljivega stališča se javlja na vseh področjih javnega življenja. Nenormalne in nemoralne zveze, dobičkaželjnost, častihlepe, sovraštvo in škodoželjnost spremljajo vse javno življenje v največji meri.

Zdi se, da je vseobče upadanje spoznanj o časti načelo tudi učiteljske vrste. Pa to ni prišlo od spodaj, nego od zgoraj, z raznimi vabami za lepše mesto. Učiteljstvo je spoznalo, da se napredovanje vrši po raznih učiteljskih neznanih principih, enako premetstve. Te načine poslovanja omogočajo odredbe same, ker ni nikjer zakonske primoranosti, nego obstoje samo možnosti. Ta gibljiva možnost omogoča, na zunaj zakonit način, povsem svojevoljno podajanje pravic. To je najjasnejše prikazala učiteljska rangna lista, ki je podala dokaze o gornji trditvi, v izvajanju samem se pa stvar ni izpremenila.

S tem so pa tudi podani dokazi, da vodnikom javnega življenja ni za razmah pravice in zdravih ter poštenih načel, nego da je v njih interesu razmah čim širše podrejenosti in priliznosti.

Vodnikom ljudske vzgoje nalaga vest borbo proti vsem ljudski duši škodujočim vplivom, pa naj pridejo od koder koli! Učiteljstvo naj usmerja narodovo dušo v plemenito hotenje po pravici in lepoti. V tem prizadevanju naj ono prednjači. Zato je beg iz lastnih vrst, okorišanje na račun tovarišev dvakrat sramotno. Je izdajstvo lastne organizacije in izdajstvo nad vzgojnim poslanstvom učitelja. Izkoriščanje konjunktura je trgovsko načelo Judov, ne more pa biti vzgojno načelo učitelja.

Nočemo trditi, da je današnje življenje težje od preteklega. Nastopajo pa razdobja, ko temne sence prekrivajo svetlejša, ko sila premaguje plemenita prizadevanja in nepoštenje prerašča lepe vzore. V takih razdobjih ljudje malega poguma izgube svojo moč za vztrajanje na površini in potonejo v smrdljivi usledini breznačelnosti.

Doba je, ko temne sence prekrivajo svetle. A dan premaga noč, sonce razjasni oblake, ideali premagajo zmote. Učiteljstvo bo doživelo svoje vstajenje!

Zato, kvišku srca! Povežimo vse sile za dobro šole in stanu! Naj bo naša organizacija armada junaških borcev! Naj učiteljstvo prednjači v borbi za zmago pravice!

V svitu tega razpoloženja bodo tudi naše skupščine priskrnejše in živahnije. Na mesto nezaupanja in umakjenosti vase naj stopi iskren, pogumen in vesel tovariški izraz.

Naloge šolskega radia v bodočnosti

Šolski radio stopa s ponosom v novo poslovalno leto. Ob tej priložnosti se moramo ozreti tja v preteklost vse do težavnih početkov, predvsem pa se moramo ozreti v bodočnost in podčrtati one naloge, ki to važno ustanovo še čakajo.

Kdor je količkaj zasledoval šolske oddaje, mora priznati, da je ustanova kljub ogromnim težkostem, ki so se ji stavljale na pot, radio toliko vpregla v službo šole, da bi bilo škoda, če se kukavica ne bi več oglasila v naših razredih. Zahvala za tako uspešno delovanje gre predvsem odboru šolskega radia in požrtvovalnim sodelavcem. Ne smemo pa prezreti naše radijske oddajne postaje, katere program se danes more kosati s programi vseh evropskih oddajnih postaj. Tudi radijska postaja je vedela ceniti važnost šolskega

radia pa mu zaradi tega posveča vso pozornost in mu jo bo prav gotovo tudi v bodočnosti. Vse, kar je bilo do danes storjenega na polju šolskega radia je narekovala neobhodna potreba. Seve je bilo poleg vse dobre volje in nesebičnega dela tudi mnogo faktorjev, ki so razvoj ovrnali in zadrževali, morda ne nameroma. Denarno vprašanje je pač tudi tu imele svoj ne mali del.

Če hočemo našeti naloge, ki jih bo moral šolski radio rešiti v bodočnosti, se moramo vsaj v grobih obrisih ozreti v že opravljeno delo, ga oceniti, povedati, kaj velja, kaj ne, kaj bi bilo boljše in katere oddaje bi bilo še treba uvrstiti.

Največjo skupino oddaj v dosedanjem programu tvorijo predavanja. Predaval bo ta ali oni o tem ali onem. Ta predavanja so bila

v začetku delovanja šolskega radia čisto stvar slučajnosti. Odbor je po povabilu, ki ga je objavil, prejel ponudbe sodelavcev in je bil, češ, nočeš, primoran izbirati med ponudbami, ki so bile v začetku kaj pičle. Kmalu je bilo opaziti, da ta solo predavanja, ki niso najboljši del oddaj, niso več povsem slučajna. Vedno bolj je stopalo v ospredje načrtno delo. Predavanja so bila slednjič tudi omejena in v zvezi spopolnjene z boljšim programom. Solo predavanja, ki so namenjena mladini, morajo biti res nekaj prav posebnega, če hočemo, da dosežejo svoj cilj. Seve pa takih predavanj ni vedno dovolj na razpolago. So učitelji, ki imajo taka predavanja pripravljena, pa jih ali skrivajo iz skromnosti ali pa so predalec, da bi jih prebrali pred mikrofonom. V bodoče bo moral odbor taka predavanja omejiti in nastale vrzeli spopolniti z oddajami, o katerih bo govora pozneje.

Boljša od pravkar omenjenih solo predavanj so predavanja v dvojici ali troje. To so dialogi in razgovori. Lahko je sestaviti dialog, v katerem nekdo prisljen sprasuje, drugi pa navdušeno odgovarja. Take dialoge je za tem najlažje in najceneje izvesti med štirimi tapeciranimi stenami, ki nimajo ničesar skupnega s snovjo samo. Zaradi tega tudi večina dialogov ne vzbudi potrebnega zanimanja. Vse drugače pa je, če so taki razgovori spontani in v okolici, ki snovi odgovarja, ali so pa vsaj dobro maskirani s slušnimi kulisami, ki jih je lažje postaviti kot optične. Razgovorom, ki so tako izvedeni, da tvorijo izseček iz resničnega življenja, ni kaj oporekati. Šolski radio to uvideva. Tudi v bodoče bo imel pred očmi predvsem take razgovore, ki so prav za prav del življenja samega. Seve bo treba paziti, da bo vsebina vredna, da se bo za njo porabila elektrika.

Tretjo skupino oddaj tvorijo proslave. Od vseh mogočih proslav, ki so predpisane za naše šole, izbira šolski radio najvažnejše. Vse dosedanje proslave so bile dobro organizirane in so predvsem tam preko mej naše domovine dosegale zaželeni cilj. Proslave, ki jih oddaja šolski radio, niso in ne smejo biti namenjene našim šolam! Vsaka šola naj proslavo za sebe sama pripravi. Taka proslava ne sme biti nekaj podarjenega, brez truda pridobljenega, temveč mora biti krona in zadoščenje za dolgoletno in naporno delo. Da bo to mogoče, naj šolski radio oddaja proslave v času, ko so šole svoje proslave že končale. Če šola že hoče poslušati radijsko proslavo, naj to stori po že opravljeni svoji proslavi. Dobro pripravljena proslava na šoli — četudi je skromna — zaleže več kot najslavesnejša proslava skozi zvočnik. Zaradi onih pa, ki ne morejo prisostvovati proslavam v šoli, predvsem pa zaradi bratov tam preko meja, naj šolski radio goji oddajo proslav tudi v bodoče.

Posrečen del šolskih oddaj so zanimivosti. V zanimivostih pa bo treba paziti na to, da se ne bodo izpridile in spremenile v manjvredna predavanja, temveč da bo to koticček, ki bo zbližal radio in šolo. To naj bi bil oni zeleni trenutek, ko bi se šole čutile povezane. Uvesti bo treba predvsem poročila, ki jih bodo otroci sami dostavljali. Izgovor, da nihče ničesar ne prispeva, ne more držati. Vsako stvar — posebno pa tako — je treba organizirati. Poročila, ki naj se prečitajo v minutah zanimivosti, naj obsegajo interesantna kulturna poročila iz posameznih krajev. Sem spada tudi poročila o delu na šoli. Sem spada tudi nasveti za šolsko in izvenšolsko delo. Uvesti bo treba koticček vprašanj, ki jih bodo dostavljali otroci sami. Uvrstiti bo tudi redna poročila o knjigah, namenjenih mladini itd. itd. Zdi se mi, da bo vsa ura šolske oddaje prekratka samo za zanimivosti, kadar bo delo organizirano kot treba.

Pičli ostanek oddaj je najvrednejši in ga je treba gojiti tudi v bodočnosti. To so oddaje mladinskih koncertov, igrice, predvsem pa pokrajinske oddaje. Posrečena ideja. V vsem dosedanjem programu tvorijo mladinske pokrajinske oddaje najboljši del. Le žal da jih je tako malo. Vzrokov menda ni treba iskati.

Neka šola — na primer v Halozah — pripravi pokrajinsko oddajo. V živem spletu se vrste opisi, zgodovinske zanimivosti, narodne pesmice, ostalo narodno blago, nekaj v dialektu pa nekaj kratkih reportaž pa nekaj šale, skratka: taka pokrajinska oddaja je del, časovni izseček življenja dotičnega kraja. To oddajo poslušajo ostale šole, poslušajo jo prijatelji mladine, poslušajo jo bratje preko mej naše domovine in rojaki naše ožje domovine, ki jih je borba za vsakdanji kruh nagnala širrom države. Taka oddaja zbliža kraje, premosti ovire in utrjuje narodno zavest. Če bo čim več takih oddaj, si ne bomo več tuji in se tudi raznim razdiralnim elementom ne bo posrečilo, da nas odtujijo. Mladina iz vse Slovenije si s takimi oddajami poda roke in jih trdno sklene. Jutri bo pokrajinsko oddajo preskrbela druga šola, v kraju, kjer življenje teče drugače. Ne moremo si zamisliti boljših šolskih oddaj, kakor so pokrajinske. Po končanih oddajah bodo šole, ki so se poslušale, stopile v pismen stik in se bodo pri naslednji oddaji še bolj združile. V pomanjkanju denarnih sredstev za ekskurzije, ki bi jih v ljudski šoli moralo biti vsaj toliko, da bi otroci spoznali svojo ožjo domovino, so pokrajinske oddaje nadomestek, ki so skoraj tako dobre, kot ekskurzije same. Vzgojni cilj bo brez dvoma dosežen.

Pri vsem navdušenju za pokrajinske oddaje pa me navdaja neka žalost. Šola oddajo skrbno pripravi. Pride dan, ko se pred otroke postavi mikrofoni. Velik praznik je to. Tisoč uses napenja bobniče pred zvočniki, otroci na šoli pa, ki prireja oddajo, so vznemirjeni. Oddaja prične. Valovi napolnijo eter. Dotaknejo se tridesetih, štiridesetih anten šolskih aparatov in par sto anten poslušalcev, ki imajo slučajno čas poslušati. Pol ure čistega umetniškega užitka. Potem pa — mir. Valovi so splavali v vesoljstvo in se ne povrnejo nikdar več. — Ali ni škoda? Toliko študija, toliko priprav, toliko stroškov za pičle pol ure. Ali ne bi bilo bolje, če bi tako pokrajinsko oddajo posneli na gramofonsko ploščo in zatem ploščo umnožili? Tako ploščo bi lahko reproducirali po radiu, kadar bi nas bila volja in kolikorkrat bi nas bila volja. Tako ploščo bi si lahko nabavila ta ali ona šola in jo, kadar bo potreba, pojačala skozi svoj radijski prejemnik. Danes je reprodukcija gramofonskih plošč tako popolna, da niti najboljši poznavalec ne loči reprodukcije od originalnega radio prenosa. Take plošče bi lahko dali v prodajo. Ali se vam ne zdi, da bi take plošče iztisnile vsaj nekaj uvoženega brezsmiselnega kiča sumljive vrednosti?

Plošče pa bi nam tudi sicer zboljšale šolske oddaje. Če bi jih uvedli, bi bile mogoče reportaže, ki jih do sedaj v našem šolskem radiu ni bilo, vsaj pravih ne. V uvodu sem rekel, da je treba iz programa črtati pretežno število solo predavanj. Nastalo vrzel bi spopolnili s pravimi reportažami, ki bi nam jih omogočila spet gramofonska plošča. Reportaže, na katere mislim, so tiste oddaje, pri katerih sta mikrofoni in predavatelj izven tapecirane študija — na primer v tovarni, v gozdu, na dnu vode ali kje drugje. Take reportaže so zanimive in jih bo treba čim bolj gojiti. Reportaže z radijskim mikrofonom pa je težko izvesti. Stanejo mnogo denarja in so več ali manj vezane na čas. Če pa se poslužimo plošč, se stvar dokaj poenostavi. Odpadejo predvsem stroški za premične električne vode, ki so za reportažo neobhodno potrebni. S seboj vzamemo fonograf in snamemo na ploščo to kar želimo. S tem odpade tudi zavisnost od časa. Če bi hoteli na primer prenašati pogovor s Otonom Župančičem v petek ob enajstih, bi se že pojavilo vprašanje, če bo pesnik ob tej uri na razpolago. Mi ga pa lahko obiščemo že prej, se z njim porazgovorimo in besede ujamemo na ploščo. To ploščo bomo reproducirali, kadar nas bo volja. To se bo zgodilo ali preko radijske oddaje postaje ali skozi domač prejemnik ali v skrajni sili skozi gramofon. Mar ne bi bilo veselje v razredu, če bi se pri obravnavi neke pesmi oglašil glas pesnika samega? Če pri tem visi

na steni še njegova slika, bo uspeh popoln. Tudi tovarn in raznih podjetij ne moremo obiskati kadar nas je volja. S fonografom pa bomo čakali na priložnost in jo izrabili. S fonografom se spustimo v rov in pogledimo, kaj dela rudar. Vprašajmo ga, kako si služi vsakdanji kruh. Obiščimo vse naše tovarne. Obiščimo postrojenja, vprašajmo, kaj izdelujejo in kako, kam prodajajo, od kod dobijo surovine. Kako plačajo delavce. Stopimo do delavca in se zapletimo v pogovor z njim. Obiščimo tako tudi vzorna posestva. Obiščimo življenje in delo. Vprašajmo, zakaj pri nas ni tolik prihodek po hektaru kakor drugod. Obiščimo delavca v gozdu. Pomagajmo mu zvezati splav in se spustimo z njim v široki svet. Stopimo na aerodrom, pogledimo življenje tam. Vozimo se z aeroplanom. Obiščimo urade, davkarje, katastrsko upravo, sodnijo, kaznilnico. Tudi odtod prinesimo s seboj sličice. Celokupno življenje strnimo in ga v eksperimentu ujememo na ploščo. Te plošče bodo tvorile zakladnico za šolske oddaje sedaj in v bodočnosti. Predstavljale pa bodo tudi kulturno zapiščino, ki si lepše ne moremo misliti.

Pri vseh teh obiskih pa ponesimo s seboj še kamero za slikanje v barvah. Vse, kar smo videli, snemimo in umnožimo tudi slike. Te slike bomo razdelili šolam, da jih, kadar jih bodo potrebovale, projiciramo na šolske stene. Saj bo treba po dvajsetih letih osvobođenja prirediti misli tudi na to, da naše šole opremimo vsaj z najpotrebnejšimi učili, med katerimi mora častno mesto zavzemati projektor. Pomislite sedaj na reproducirano reportažo, ki je spremljana s slikami v naravnih barvah. Izvedimo to čimprej, pa se bodo tuji k nam prišli učiti.

Izjava

Publicistka Angela Vodetova je izdala knjigo »Spol in usoda«. Delavsko glasilo »Slovenski delavec« je o tej knjigi prineslo sledečo oceno:

»Angela je stara, bo najbrž tudi galala s svojo knjigo »Spol in usoda«. Angela Vodetova namreč. Za skupinske paritvene zakone se zavzema. Angela je očitno stara, predpoptno stara, da pogreva staro marksistično, od vseh zavrženo in obsojeno propagando za skupinski paritveni zakon. Angela pa mora biti tudi grda, tako grda, kakor je vsaka cunja, ki je slehernemu rada za podnožek, da si vanjo čevlje briše. Pošten možki na ženo s skupinskimi nagoni še ne pljune ne. Stran pogleda in mirno gre, ker mu rože s takim duhom, kot ga Angela širi v svoji brošuri »Spol in usoda« od daleč smrde.«

Smučarski tečaj za učiteljske na Polževem

Kraljevska banska uprava v Ljubljani je priredila v dne 27. XII. do 2. I. 1939. smučarski tečaj za gojence IV. letnika drž. učiteljske iz Ljubljane in Maribora. Banska uprava je s prireditvijo tega tečaja, ki se je vršil na Polževem, pokazala veliko razumevanja za širjenje telesne vzgoje. Posebna zahvala gre g. prof. Vinku Zaletelu, ki je organiziral ta smučarski tečaj in g. Janku Sicherlu, smučarskemu učitelju, ki je prevzel vodstvo tečaja.

Na Polževem, sredi valovite Dolenjske, ne daleč od Jurčičevega rojstnega kraja, 600 m nad morjem, se je zbralo 9 ljubljanskih in 12 mariborskih učiteljskih, da se nauče smučanja.

Naziranje, da je smučanje samo za mladino in celo za mladino bogatih slojev, je zgrešeno. Smučanje je za naše kraje važno v telesno-vzgojnem, prometnem in vojaškem oziru. Hribovski otroci zamujajo v visokem snegu šolo, mnogokrat ostajajo celo po več dni doma. Če bi pa znali smučati, bi laže premagali snežne ovire.

Tečaj ni imel namena vzgojiti športnikov-tekmovalcev, ampak vzgojiti nove vodi-

Pri vseh teh lepih mislih, pri vsem bogatem programu, ki čaka ne samo šolski radio, temveč vse one, ki jim je mar naša mladina in nje bodočnost pa se kakor rdeča nit vije misel na sredstva, ki so za izvedbo takega programa potrebna. Tu so vedno težave. Ali — kakor nismo obupovali v še težjih časih, tako ne smemo obupati sedaj, ko se bliža sedemtolstih krav. Vse je krenilo na bolje (razen naših mizernih plač) pa smo trdno prepričani, da bo v bližnji bodočnosti vsaj del opisanega programa ustvarjen. Saj končno stroški ne bi bili tako veliki. Treba bo le dela, nesebičnega dela celokupnega slovenskega učiteljstva, ki pa mora v tem svojem delu imeti podporo in mu nihče ne sme metati pod noge polen, ker bo sicer pred zgodovino moral pokazati na pravega krivca s prstom.

Kdo naj začne? Šolski odbor ali posamezne šole ali prosvetna oblast? Ne! Niti eden niti drugi. Začetni hvala Bogu ni treba. Je že začeto. Šolski odbor bo vneto delal še vnaprej, učiteljstvo je itak po svojih močeh vedno podpiralo vsako koristno akcijo, prosvetna oblast pa bo v skrbi za dvig naših šol na čim večjo višino akcijo podprla po svojih močeh. Vem, da opisani program ne bo uresničen jutri. To tudi ni potreba. Za vsako veliko delo je treba časa in dela pa zopet dela. Učitelj pa bo v tem pravcu pomagal najbolj s tem, da se trudi, da šola, na kateri službuje, čimprej dobi radijski aparat. Čim več jih bo, tem boljše bodo morale biti oddaje, ker bo poslušalo več ušes. Odbor šolskega radia pa naj vztraja pri svojem težavnem delu in naj skuša k delu pritegniti čim širši krog prosvetnih delavcev.

Kunst Vilim.

Miloš Verk:

Črtice iz zgodovine našega stanu

(Nadaljevanje in konec.)

Službeni prejemki.

Službeni prejemki so bili od nekdanj najvažnejša zadeva vseh uslužbencev. Danes je to precej enostavno, ker imamo vsi zakonite prejemke in vodi vse akcije za zboljšanje centralna uprava, ki pričakuje od članstva le moralno in po potrebi tudi gnotno pomoč. Prej pa so se prejemki določevali po lokalnih prilikah in je moral borbo za svojo eksistenco izvajati vsak sam.

Prve podatke imam iz leta 1814.

Učitelj si je moral radi dohodkov zvonjenja z neko oblastjo spreti in se je pritožil. Sledila je razsodba.

Na graščinsko gosposko v Rogatecu s sledečim: Učitelju in cerkovniku Jakobu Skribe je predložiti v našem imenu, da se mu na osnovi v prošnji navedenih in od graščinske gosposke potrjenih razlogov dovoljuje sprejemati vse dohodke zvonjenja v cerkvi, vendar pod pogojem, da sam nabavlja vrvi za zvonjenje in vzdržuje učitelja-pripravnika iz lastnih sredstev.

C. kr. okrožno sodišče v Celju, dne 20. sept. 1814.

Knjigovodstveno opremljeno priznanje z dne 12. avgusta 1826. navaja sledeče učiteljeve dohodke:

Solnina	fl 40,—
Štolnina in zvonjenje	fl 48.58
Naturalije, nesigurno	fl 46,—
Drugi prejemki	fl 26,—

Iz viška teh prejemkov je moral vzdrževati pomočnika, katerega pa je smel sam nastaviti in je menda pač sprejel onega, ki mu je bil najcenejši.

Komisijiski ugotovljena eksistenčna možnost za leto 1857. daje sledeči pregled:

Dohodki:	
Solnina	fl 282,—
6 mernikov pšenice po 4 fl 40 kr	fl 26,—
5 štrtinjekov mošta po 20 fl	fl 100,—
Štolnina in zvonjenje	fl 150,—
Zdravilišče Slatina	fl 20,—
Župna cerkev	fl 6,—
Podružnice	fl 8,—

Skupaj fl 592,—

Izdatki:	
Pomočniku na plači	fl 200,—
Cerkovniku	fl 25,—
Kalkantu (goni meh)	fl 10,—
Vrvi za zvonove	fl 5,—

Skupaj fl 240,—

Torej mu je ostalo 352 fl poleg prostega stanovanja in vrta.

Še točnejši je popis dohodkov iz leta 1867. Sestavila ga je posebna komisija, sestojela iz okrajnega predstojnika, dekana, nadžupnika, štirih šolskih očetov, šolskega ogleda in — nazadnje je podpisan tudi učitelj.

Ta komisijiski zapisnik izkazuje:

Dohodki:	
Vrednost vrta	fl 1,—
Solnina	fl 330,—
Iz cerkvene blagajne	fl 14,—
Štolnina	fl 70,—
7 mernikov pšenice po 4 fl	fl 28,—
3 štrtinjke mošta	fl 90,—
Pavšal za zvonjenje iz cerk. blagajne	fl 80,—

Skupaj fl 613,—

Izdatki:	
Pomočniku	fl 200,—
Kalkantu	fl 10,—
Plača cerkovniku	fl 27,—
Pavšal za hrano cerkovniku	fl 48,—
Zbiranje pšenice	fl 12,—
Zbiranje mošta	fl 38,—

Skupaj fl 335,—

Ker je moral učitelj takrat iz svojega vzdrževati že dva pomočnika, prvega iz dohodkov kot učitelj, drugega iz dohodkov kot organist, je komisija ugotovila, da bi mu pri tem računom ostalo samo 131 fl dohodkov.

S tem pa ni mogel biti zadovoljen in je komisija mešetarila naprej, kajti zapisnik se končuje s klavzulami:

Šolski konkurenčni odbor predlaga iz občinskih sredstev znesek 70 fl, da dobi učitelj tudi v tej rubriki 201 fl.

Učitelj izjavlja, da se s tem zadovoljuje, posebej pa še s pavšalom za zvonjenje v znesku 80 fl.

Ne vztraja pa na tem, da se zviša šolnina, ker bi sicer ne dobil nikake kolekcije.

Če bi pa šolnina v tem ali onem letu ne dosegla proračunskega zneska, zahteva učitelj, da krijeta primanjkljaj oba pomočnika.

Ta komisijiski zapisnik je odobril deželni namestnik Lebzelter dne 12. novembra 1867.

Videti je, da se je učitelj krepko boril za svoje dohodke in če ni šlo drugače, pa na račun svojih tovarišev.

Toda še isto leto so tega učitelja upokojili po 41 letnem službovanju, njegovemu nasledniku pa naložili, da mora k pokojnini prispevati letno 80 fl.

Redukcije plač so bile tudi mogoče.

Z visoko odločbo gubernija z dne 14. aprila 1819. št. 8076, so se učiteljem trivialnih šol in njihovim pomočnikom znižali prejemki na 210 fl, oz. na 103 fl, in prispevki iz šolskega fonda na 33 % dosedanje dotacije.

Kar dve tretjini prispevka črtati, z eno tretjino pa živi!

Pa si je učitelj nekoč ob priliki domislil prav po pameti tako: Pomočnika nastavljam sam, ga plačam sam, časi so slabi! Bom delal sam!

Ne boš! Odlok z dne 10. maja 1832. mu je račun prečrtal

Vzorci pisav iz Sv. Eme, Sv. Križa in Zetala so obdržali tudi letos svojo odliko, oni iz Sv. Florijana so nekoliko izboljšani. Vendar pa se mora pripomniti, da se ne more nastavitve pomočnika prepustiti samolastni volji učitelja, kakor pri Sv. Križu, kjer je 116 otrok in pripravljena učna soba. V sličnih primerih je dolžnost okrožnega nadzorstva, da zadevo uredi, vendar pa je učitelju pri Sv. Križu prepuščena pravica imenovanja pomočnika v zakonitem okviru, ker ga mora sam vzdrževati.

Leto 1848.

Leto 1848. je priložilo tudi učiteljem grenkega pelina. Graščinska tlaka in desetina sta bili odpravljene. Ni čuda, da so se kmetje uprli tudi dajatvam v naravi učiteljem. Okrož-